

Urban Vovk *Splet budnosti in sna*

Marjan Strojan: **PARNIKI V DEŽJU**

Cankarjeva založba, Ljubljana 1999

Marjan Strojan je pesnik in prevajalec, ki sicer generacijsko pripada prvemu valu po vojni rojenih književnikov, a je izid svojih prvih pesniških zbirk (*Izlet v naravo* in *Drobne nespečnosti*) dočakal šele v začetku devetdesetih – čeprav je bil dovršen del v prvi zbirki objavljenih pesmi kar precej starejšega datuma, najstarejša, *Kraška vas*, celo polni dve desetletji – *Parniki v dežju* pa so njegovo tretje izvirno pesniško delo (in nedvomno knjiga, ob kateri je treba izreči visoko oceno oblikovalki). Ob teh je kot prevajalec poustvaril še nekaj pomembnih del iz angleške književne tradicije in njenih (ne)pravovernih nadaljevalcev – novejših, sodobnih angleško pišočin pesniških peres, za to je prejel tudi eminentno Sovretovo nagrado.

Za pesništvo Marjana Strojana je, tako kot za pomemben del njegove prevajalske dejavnosti, značilna afiniteta do tradicije (ta je zelo opazna že v njegovem pesniškem prvencu), balad, romanc ter zlasti do njene v modernem in po-modernem času izpodrinjene literarne zvrsti – verzificiranega pripovedništva, ki pretežno zaznamuje prvi dve tretjini pričujoče zbirke. In zares Strojan očitno najraje in, treba je reči, tudi najbolje od vsega, pripoveduje zgodbe, pa naj pri tem nastopa bodisi kot tradicionalnejši vsevedni epski subjekt (objekti subjektove vsevednosti so literarni, umetniški, znanstveni akterji in fakti; v tem oziru najslikovitejši sta gotovo *Teologija insektov* in skoraj štiristo verzov obsegajoča pesnitev *Neskončni hotel*) bodisi kot novodobnejši, postmodernistični prvoosebni narator. Tedaj je iskalec skritih pomenov in izgubljenih aluzij (denimo v *Skrivnosti*

zgodovine), ki na pastelno podlago stvarnega nanaša živobarvne pigmentne nanose domišljjskega in s tem ustvarja epično-lirične svetove, ki so samo lučaj od podvojenega stvarstva, nesmrtnosti, neminljivosti in neskončnosti, v bližini katerih se na poetično-spekulativni ravni zelo rada mudi in navdihuje tudi Strojanova pisava (na primer odlični *Nenadna smrt z zadržkom* in *Poročilo o stanju* ali tudi *Modra knjiga*), njen domišljjski in izmišljjski svet pa izkazuje oprijemljivo duhovno bližino s stvariteljem in najvplivnejšim izmišljevalcem, J. L. Borgesom.

Nekaj liričnoizpovednih pesmi s konca zbirke Strojana predstavlja kot občutljivejšega, tenkočutnejšega in predvsem redkobesednejšega impresionista (ta motivika je sicer bolj navzoča v njegovih zgodnejših objavah, med pesmimi iz zadnje zbirke pa naj izznamem *Brez naslova*, *Kratek spomin*, *kratek tok* in – upravičeno naslovno – *Parniki v dežju*). V celoti pa je zbirka *Parniki v dežju* zelo gostobesedna (v tem je skoraj brez primere v slovenski poeziji devetdesetih), (pre)širokopotezna in ponekod, treba je priznati, tudi dokaj naporna pesniška zbirka dolgih verzov in mnogih tujejezičnih kurzivnih vrinkov ter »teoretskih«, pojasnjevalnih delov besedila v oklepajih. Najsplušnejši vtis, ki se porodi ob branju *Parnikov v dežju*, je, da gre za izrazito intelektualno, načitano narativno poezijo, in če je, kot se je o tem na nekem mestu izrazil Borges, intelektualna poezija preplet dveh procesov (miselnega abstrahiranja in posredovanja podob) oziroma stanj (budnosti in sna), potem je Strojanovo pesništvo gotovo najprezentativnejši primer tovrstne vezane pisave v aktualni literarni ponudbi pri nas.

Strojanovi verzi se vsebinsko pogosto poigravajo s premeščanji mest izpovedovanja ter sprevračanjem medsebojnih razmerij avtorja in bralca, podobe in pomena, če izpostavim samo najočitnejši pojmovni dvojici. Avtorstvo se, spet v emfatični postmodernistični drži, izpričuje predvsem kot vsota branj, kot glas nekoga, ki je, v šali rečeno, *preveč bral* in začenja verjeti tezi o vsevednem duhu, ki piše vse knjige tega sveta, če sem na rovaš prejšnje opazke lahko še nekoliko ironičen. Naj ob tem znova omenim pesem iz prvega, istoimenskega cikla *Nenadna smrt z zadržkom*, v kateri prvoosebni

subjekt v kupeju vlaka prepozna pesnika, čigar knjigo je pravkar odložil, in ta se zagleda v svoj obraz na platnicah knjige, ki je »dvajset, trideset let mlajši«. »Vrnil sem se v svoj svet, preletel življenjepis / na zavihku knjige in opazil, da je pred petimi leti umrl,« nadaljuje pripovedovalec in se vrne k sebi z epilogo: »Tisto noč sem bil prvič samo korak od nesmrtnosti.«

Tudi prvo- in tretjeosebni »junaki« Strojanove knjige so namreč često osebe, ki so *preveč brale* in se jim zdi poetična fikcija resničnejša in oprijemljivejša od minljive in predvidljive dejanskosti, ki je v nasprotju s prvo nepopolna ter le kratkega, omejenega dosega (pripovedovalec *Mamljive ponudbe* že predhodno – literarno – doživi in opiše pot, ki naj bi jo šele prepotoval zastonj in v povračilo kasneje napisal pesem z opisom poti; hoče plačati vnaprej, z valuto domišljije. Tudi *Ko vračam knjigo v knjižnico* vsebinsko vsekakor sodi v ta kontekst). Ne vedo natančno, tudi nočejo izvedeti, ali le sanjajo svojo budnost ali v budnosti podoživljajo oprijemljivost sanjskih podob. Podoba le kaže, beseda pa pomeni in moč besede Strojan izrablja vse do ironije na njen račun: v *Papeškem pismu čebelam* se tako poigra s prispodobo pisma, ki »je vsebovalo zelo močne besede ... – zadnje tako močnih besed na Zahodu«; v *Ženski usodi* pa so se z neko pesmijo »zastrupili in nevarno zboleli vsi kritiki«. Ali kot se o razmerju med običajnimi in prenesenimi pomeni oziroma med eno- in mnogoznačnostjo izreka v sklepnih verzih *Poročila o stanju*: »... In, odkar se / je človek skoraj o vsaki stvari / prisiljen izražati v metaforah, // občutek, da smo mavrica z dveh, / v času zapognjenih rečnih bregov.«

O Strojanovem razumevanju odnosa med branjem in pisanjem zgovorno priča tudi del njegovih besed, izrečenih na pogovoru o poeziji, ki je bil del niza tematskih pogovorov *Slovenska književnost ob stiku tisočletij*, v zapisu na svetlo danih straneh prejšnje številke pričujoče revije: »Jaz zelo rad berem, ampak če sem hotel brati takšno poezijo, kot bi jo res rad bral, sem jo moral sam napisati.« Besede, ki *avtorja/bralca* brez dvoma tudi po smotru pisanja (ne le po slogu) predstavljajo kot svojevrstno osebnost, ki bi ji v našem prostoru težko našli morebitne vzornike, somišljenike in slednike.